

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky **vo veci starostlivosti súdu o maloleté deti: R. C.**, narodenú X., dieťa rodičov – matky R. M., bývajúcej v S., otec neurčený a **J. M.**, narodenú X., dieťa rodičov - matky R. M., bývajúcej v S. a otca – R. M., bývajúceho v D., obe maloleté deti bytom u matky, matka zastúpená Mgr. M. V., advokátom v B., maloleté deti zastúpené kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny P., odbor sociálnych vecí, M., pracovisko S., **o návrhu na zverenie maloletých detí do náhradnej osobnej starostlivosti a zákaz styku matky s maloletými deťmi**, vedenej na Okresnom súde Pezinok pod sp. zn. 11 P 709/2008, o dovolaní navrhovateľky – starej matky maloletých detí F. K., bývajúcej vo Z., zastúpenej JUDr. A. B., advokátkou v B. proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 9. septembra 2009, sp. zn. 20 CoP 58/2009, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie navrhovateľky **o d m i e t a .**

Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Pezinok rozsudkom z 26. mája 2009, č.k. 11 P 709/2008-253 zamietol návrh, ktorým sa navrhovateľka domáhala, aby súd zveril maloletú R. a maloletú J. do jej osobnej starostlivosti a matke zakázal styk so svojimi dcérami. Zároveň vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. S poukazom na ustanovenie § 45 ods. 1, 2 Zákona o rodine dospel k záveru, že v súčasnosti nie je potrebné, aby nastala zmena výchovného prostredia u maloletých detí, nakoľko matka je schopná zabezpečiť všetky práva a právom chránené záujmy maloletých detí. O trovách konania rozhodol podľa § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie navrhovateľky rozsudkom z 9. septembra 2009, sp. zn. 20 CoP 58/2009 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny v zmysle § 219 O.s.p. potvrdil. O trovách odvolacieho konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na ich náhradu. V celom rozsahu sa stotožnil so skutkovými a právnymi závermi prvostupňového súdu a ustálil, že na strane matky neboli zistené žiadne nedostatky pri realizácii rodičovských práv a povinností k maloletým deťom. O námietke zaujatosti vznesenej navrhovateľkou v odvolaní proti rozsudku súdu prvého stupňa odvolací súd nerozhodoval, keďže nemala náležitosti v zmysle § 14 a nasl. O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie navrhovateľka, ktorá navrhla rozsudok odvolacieho súdu ako aj rozsudok súdu prvého stupňa zrušiť a vec vrátiť prvostupňovému súdu na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania odôvodnila ustanovením § 237 písm. f/ O.s.p., tvrdiac, že postupom odvolacieho súdu jej bola odňatá možnosť konať pred súdom. Za takú vadu označila skutočnosť, že odvolací súd potvrdil rozsudok prvostupňového súdu bez ďalšieho vykonania dôkazov a bez nariadenia pojednávania. Prípustnosť dovolania odôvodňovala aj tým, že v danej veci ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu. Namietala, že prvostupňový tak i odvolací súd nedostatočne zistili skutkový stav bez vykonania ňou navrhovaných dôkazov a na základe nedostatočne zisteného skutkového stavu vec nesprávne právne posúdili a nesprávne rozhodli. Taktiež namietala zaujatosť sudcu prvostupňového súdu. V dôvodoch dovolania podrobne rozoberala skutkový a právny stav veci.

Matka maloletých detí navrhla dovolanie navrhovateľky podľa § 243b ods. 1 O.s.p. zamietnuť, nakoľko nie sú dané dôvody dovolania a konanie pred odvolacím súdom netrpí žiadnymi vadami, pre ktoré by bolo potrebné napadnuté rozhodnutie zrušiť.

Otec maloletého dieťaťa navrhol dovolanie navrhovateľky zamietnuť.

Kolízny opatrovník považoval rozsudok odvolacieho súdu za správny, chrániaci záujmy oboch maloletých detí.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr to, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním

(§ 236 a nasl. O.s.p.), a bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, voči ktorému takýto opravný prostriedok nie je prípustný.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom. V zmysle ustanovenia § 238 O.s.p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O.s.p.) alebo rozsudok, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.), alebo rozsudok potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, avšak len vtedy, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu (§ 238 ods. 3 O.s.p.). Osobitne však treba zdôrazniť, že v zmysle § 238 ods. 4 O.s.p. dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených Zákonom o rodine, ibaže ide o rozsudok o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

Z citovaného zákonného ustanovenia vyplýva, že právna úprava nepripúšťa dovolanie vo veciach upravených Zákonom o rodine. Z tejto neprípustnosti však vyníma veci, ktoré sa týkajú: 1/ obmedzenia alebo pozbavenia rodičovských práv a povinností, 2/ pozastavenia výkonu rodičovských práv a povinností, 3/ priznania rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, 4/ určenia rodičovstva, 5/ zapretia rodičovstva a 6/ osvojenia.

V preskúmvanej veci je predmetom dovolacieho konania rozsudok, ktorým sa rozhodlo o návrhu na zverenie maloletých detí do náhradnej osobnej starostlivosti a zákaz styku matky s maloletými deťmi v zmysle ustanovenia § 45 ods. 1, 2 Zákona o rodine.

Tento predmet konania nemožno podriaďiť pod výnimku z neprípustnosti dovolania vyjadrenú v § 238 ods. 4 O.s.p., spočívajúcu v pozastavení výkonu rodičovských práv a povinností, v priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, ani v určení rodičovstva, ani v zapretí rodičovstva a napokon ani v osvojení. Bolo by ho

možné subsumovať iba pod výnimku z neprípustnosti dovolania spočívajúcu v obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností za predpokladu, že by súd rozhodol o zverení maloletých detí do náhradnej osobnej starostlivosti a zakázal styk rodiča s dieťaťom. Súd prvého stupňa však rozsudkom návrh navrhovateľky – starej matky maloletých detí na zverenie maloletých detí do náhradnej osobnej starostlivosti a zákaz styku matky s maloletými deťmi zamietol a odvolací súd tento rozsudok prvostupňového súdu potvrdil, teda rodičovské práva matky ostali zachované. V danej veci nešlo teda o žiadnu z výnimiek ustanovených v § 238 ods. 4 O.s.p. pripúšťajúcich dovolanie vo veciach upravených Zákonom o rodine.

Navrhovateľka nenáležite vyvodzovala prípustnosť dovolania z toho, že ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu. Navrhovateľkou napadnutý rozsudok vo veci samej totiž nevykazuje znaky rozsudku uvedeného v § 238 ods. 3 O.s.p., proti ktorému zákon dovolanie pripúšťa, nakoľko odvolací súd síce potvrdil rozsudok prvostupňového súdu, avšak vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku prípustnosť dovolania nevyslovil.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Existenciu žiadnej podmienky prípustnosti dovolania uvedenej v tomto zákonnom ustanovení odvolací súd nezistil.

So zreteľom na dovolateľkou tvrdený dôvod prípustnosti dovolania sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zamerlal na otázku opodstatnenosti tvrdenia, že v prejednávanej veci jej súdom bola odňatá možnosť pred ním konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky: 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva. O taký prípad v prejednávanej veci nejde.

K odňatiu možnosti navrhovateľky pred súdom konať malo podľa jej názoru dôjsť tým, že odvolací súd rozhodol vo veci bez nariadenia pojednávania a bez ďalšieho vykonania dôkazov.

Podľa § 214 ods. 1 O.s.p. (účinného od 15.10.2008) na pojednanie odvolania proti rozhodnutiu vo veci samej nariadi predseda senátu odvolacieho súdu pojednanie vždy, ak a/ je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie, b/ súd prvého stupňa rozhodol podľa § 115a bez nariadenia pojednávania, a c/ to vyžaduje dôležitý verejný záujem.

Podľa § 214 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (účinného od 15.10.2008) v ostatných prípadoch možno o odvolaní rozhodnúť aj bez nariadenia pojednávania.

Z dikcie ustanovenia § 214 ods. 1 písm. a/, b/, c/ O.s.p. vyplýva, že bez pojednávania nemôže odvolací súd meritórne rozhodnúť vec, ak

- zistí, že je potrebné na účely správneho zistenia skutkového stavu vykonať (zopakovať) dôkazy,
- súd prvého stupňa rozhodol bez pojednávania,
- to vyžaduje dôležitý verejný záujem.

V predmetnej veci je zrejmé, že odvolací súd sa stotožnil s dôvodmi rozsudku súdu prvého stupňa, teda mal za to, že súd prvého stupňa správne zistil skutkový stav a o veci aj správne rozhodol, súd prvého stupňa rozhodol v predmetnej veci na pojednávaní a nejde tu ani o verejný záujem, keďže nejde o veci týkajúce sa v rôznych súvislostiach väčšieho okruhu osôb, napr. spory týkajúce sa územného celku sídliska a pod. Dohovor o ľudských právach a základných slobodách nevyžaduje a ani z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva nemožno vysledovať, že by sa malo na všetkých súdnych inštanciách pojednávanie vykonávať verejne. Ak teda rozhodoval súd prvého stupňa na pojednávaní, odvolací súd v zásade nemusí nariadiť pojednávanie. Odvolací súd však vždy môže nariadiť pojednávanie, ak to považuje za potrebné.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto dospel k právnomu záveru, že tým, že odvolací súd vo veci nenariadil odvolacie pojednávanie v zmysle ustanovenia § 214 ods. 1, 2 O.s.p. nebola navrhovateľke odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. Nedošlo k znemožneniu realizácie jej procesných práv, priznaných jej v občianskom súdnom konaní za účelom obhájenia ochrany jej práv a právom chránených záujmov. Dovolací súd poukazuje na tú skutočnosť, že za postup súdu odnímajúci účastníkovi konania možnosť konať pred súdom v zmysle citovaného zákonného ustanovenia, nie je možné považovať postup súdu v súlade s príslušnými procesnými ustanoveniami. Nedošlo preto k závadnému procesnému postupu súdu, ktorým by sa navrhovateľke znemožnila realizácia jej procesných práv, priznaných jej v občianskom súdnom konaní za účelom obhájenia a ochrany jej práv a právom chránených záujmov v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Navrhovateľka v dovolaní ďalej namietala zaujatosť zákonného sudcu prvostupňového súdu.

Podľa § 14 ods. 1 O.s.p. sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Podľa § 15a ods. 1 O.s.p. účastníci majú právo z dôvodov podľa § 14 ods. 1 uplatniť námietku zaujatosti voči sudcovi, ktorý má vec prejednať a rozhodnúť. Podľa § 15a ods. 3 O.s.p. v námietke zaujatosti musí byť uvedené, proti komu smeruje, dôvod, pre ktorý má byť sudca vylúčený, a kedy sa účastník podávajúci námietku zaujatosti o dôvode vylúčenia dozvedel. Na podanie, ktoré nespĺňa náležitosti námietky zaujatosti, súd neprihliadne, v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá. Podľa § 15a ods. 5 O.s.p. ak sa námietka zaujatosti týka len okolností ustanovených v § 14 ods. 3, súd na námietku zaujatosti neprihliada, v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá.

Z obsahu spisu je zrejmé, že navrhovateľka uplatnila námietku zaujatosti voči sudcovi prvostupňového súdu už v odvolaní. Odvolací súd, ktorému bola vec predložená na rozhodnutie o odvolaní navrhovateľky o tejto námietke zaujatosti nerozhodol, keďže nemala náležitosti § 14 a nasl. O.s.p. Dovolací súd má za to, že odvolací súd v danej veci postupoval správne, nakoľko z námietky navrhovateľky nevyplývali konkrétne skutočnosti odôvodňujúce zaujatosť sudcu a neobsahovala zákonné náležitosti uvedené v ustanovení § 15a ods. 3 O.s.p.

K námietke navrhovateľky, že prvostupňový tak i odvolací súd nedostatočne zistili skutkový stav bez vykonania ňou navrhovaných dôkazov, dovolací súd uvádza, že nevykonanie dôkazov podľa návrhov alebo predstáv účastníka konania nie je postupom, ktorým by mu súd odňal možnosť konať pred súdom, lebo rozhodovanie o tom, ktoré dôkazy budú vykonané, patrí výlučne súdu, a nie účastníkovi konania (§ 120 ods. 1 O.s.p.). Ak súd niektorý dôkaz nevykoná, môže to viesť nanajvýš k jeho nesprávnym skutkovým záverom a teda v konečnom dôsledku aj k nesprávnemu rozhodnutiu, nie však k zmätočnosti rozhodnutia (pozri napr. aj rozhodnutia uverejnené v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky pod č. 37/1993 a pod č. 125/1999).

Skutočnosť, že by rozhodnutie prípadne aj spočívalo na nesprávnom právnom posúdení veci, môže byť len odôvodnením dovolania v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.

v prípade, ak je dovolanie prípustné, a nie dôvodom jeho prípustnosti podľa § 236 a nasl. O.s.p.

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Nesprávne právne posúdenie veci je síce relevantným dovolacím dôvodom, samo osebe ale prípustnosť dovolania nezakladá (nemá základ vo vade konania v zmysle § 237 O.s.p. a nespôsobuje zmätočnosť rozhodnutia). I keby teda tvrdenia dovolateľky boli opodstatnené (dovolací súd ich z uvedeného aspektu neposudzoval), dovolateľkou vytýkaná skutočnosť by mala za následok vecnú nesprávnosť napadnutého rozsudku, nezakladala by ale prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. V dôsledku toho by posúdenie, či odvolací súd (ne)použil správny právny predpis a či ho (ne)správne interpretoval alebo či zo správnych skutkových záverov vyvodil (ne)správne právne závery, prichádzalo do úvahy až vtedy, keby dovolanie bolo procesne prípustné (o taký prípad ale v prejednávanej veci nešlo).

Vzhľadom na uvedené možno preto zhrnúť, že v danom prípade prípustnosť dovolania nemožno vyvodiť z ustanovenia § 238 O.s.p., a iné vady konania v zmysle § 237 O.s.p. neboli dovolacím súdom zistené. Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie navrhovateľky v súlade s § 218 ods. 1 písm. c/ v spojení s § 243b ods. 5 O.s.p., ako dovolanie smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému je tento opravný prostriedok neprípustný, odmietol. Pritom, riadiac sa právnou úpravou dovolacieho konania, nezaoberal sa napadnutým rozsudkom odvolacieho súdu z hľadiska jeho vecnej správnosti.

Dovolací súd žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov dovolacieho konania z dôvodu, že konanie mohlo byť začaté aj bez návrhu (§ 243b ods. 5 v spojení s § 224 ods. 1 a § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 3. februára 2010

JUDr. Vladimír Magura, v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Adriána Borovská